

zbor, tako je pri nas razpor med Staro- in Mladoslavenci pokvaril marsikaj pri volitvah v državni zbor. Pisatelju onega članka se bere v vsaki vrstici, da mu srce krvavi videti zdaj razpor, kjer je mnogo let bratinska sloga in edinost kraljevala, in če pové marsikako grenko besedo, ne more se mu za zelo vzeti zato, ker izvira iz čistega rodoljubja.

Naj tedaj nekoliko vrstic iz onega članka predstavimo tudi v naš list.

Česki narod — piše „Politik“ med drugim — bil je že v prebitki šoli življenja, a vendar ni še pri kraji s svojim trpljenjem. Kakor pošast, ki večno le razrušuje, spremlja zgodovino naše domovine prepir in razpor, tu med rodovinami, tam zaradi verskih, političnih in narodnih zadev. Na najkrasnejših lavorovih vencih naroda našega gloda črna pošast nevošljivosti, jeze, maščevanja, častilakomnosti, da! celo izdajstva domovine in prelomljene prisege.

Pod hudimi udarci zgodovinskih teh spominov je naš rod vselej, ko se je probudil, po nekem notranjem nagibu prejel, kakor vsi narodi, ki so v hudi stiski, za skušeno sredstvo narodne diktature, da ni na radost nasprotnikom razcepil poslednje svoje moči. Kakor so veliki Rimljani ob času največje nevarnosti svoje oči obračali le na enega moža, kateremu v roke so pokladali osodo svoje domovine, tako je tudi naš narod po notranjem nagibu leta 1848. in 1861. izbral si v skušnjah potrjenega, kot železo trdnega, po temeljitem znanstvu zgodovine naše vtrjenega, nepodkupljivega Palackega, da mu je izročil vodstvo narodnih moči. S tem pa nikakor ne trdimo, da Česki narod nima še družih bistrih glav in da Palacki je edina kvarta, na katero naj naš narod prihodnost svojo stavi; ne! — s tem smo hoteli le to reči, da je treba ob času sile se vstopiti okoli ene zastave, a ne na smeh svetá povzdignite kar deset in dvajset zastav. Ta diktatura — to poveljstvo — če že zaupanje naroda v svojega patrijarha tako imenovati hočemo, pa je zmirom le malo časa trajala, in ko je bil zbor zaupnih mož naroda izvoljen, je oblast ta prešla v roke teh mož, ki so bili namestniki naroda, med katerimi pa je Palacki zmirom prvi bil po svoji veljavi, svoji častiti starosti, svojih skušnjah in zaslugah, katerim pa on vendar nikoli ni samosvojno zapovedoval. Ali mar hočejo vsi komando v svojih rokah imeti? ali mar hoče vsak volilec svoj lastni program imeti? Ali mar hočemo, če nam je svet skušenega in nepremakljivega voditelja zopern, duševno vodstvo izročiti mladini ali to vodstvo predstaviti na klopí pivarne? Ali more država obstati brez vlade, armada brez poveljnika, stranka brez voditelja?

Le človek kratke pameti more reči, da s tem enojnim vodstvom nismo dosegli ničesa. S slogo in edinostjo smo si prisvojili veliko veljavo. Naj sovražniki naši, najeti zato, da Česki narod psujejo, 365-krat vsako leto trdijo, da bode Avstrija čez nas Čehe na dnevni red prestopila, mi vendar stavimo z njimi, kar koli hočejo, da Avstrija bode nam na ljubo ta dnevni red premenila, kajti nikoli ni še nobena država čez lastni svoj narod na dnevni red prestopila, in Avstrija pač nima nobenega razloga za to.

Česki narod se je v preteklih 12 letih čvrsto ustanovil, in ta stroga organizacija, ki nas je dozdaj varovala pogina, naj bi se zdaj razrušila! Nekoliko mlajših rodoljubov, katerim bi hlepenje po časti radi odpustili, če bi bili le narodu že kaj koristili, dela zdaj na to, da bi premenilo narodno voditeljstvo. Že mnogo let se pod različnimi oblikami skuša, krmilo vzeti iz rok Palackega in Riegerja in ga dati vredništvu „Nar. Listy“, za katerim izključljivo tiči

celo rovarstvo. *) Kaj neki bi ti gospodje storili, ako bi jim obveljalo in bi narod Česki političnemu norišču čestital, po 12letnem trudovitem prizadevanji si lastni grob kopati s tem, da razderó vse, kar se je zidalo dozdaj? Ali bodo morebiti na mestu Palackega in Riegerja gospodje Sladkovsky, Gregr, Trojan, Korinek v stanu, Českemu narodu povrniti njegovo državno pravo? Ves respekt tem gospodom; al njih dosedanja delavnost v javnem življenju nas nikakor ne mika, da bi prestopili na njihovo stran. Njih delovanje gré na razdjanje naroda, njih delovanje je boj vseh proti vsem; njih nameravanje je vojska zoper plemenstvo, **) vojska zoper duhovne, ***) vojska zoper vse druge stanove, katerim je na tem ležeče, da se ohranijo kot zavezniki socijalnega življenja. Če bi oni zmagali, stisnil bi se narod v ono narodno plast, kateri le prazna baharija z besedam imponira! —

Tako in še več piše „Politik“ o sedanjih žalostnih razmerah na Českem, kjer delajo Mladočehi na to, da se razruši ona zlata sloga, pod katero si je Česki narod pod vodstvom Palackega in Riegerja priboril ono importantno stališče, ki je imponiralo vladi in celemu nemčur-skemu svetu, in ki je zdaj v nevarnosti pogubni, ako ne bode pri prihodnjih volitvah velika večina naroda pokazala, da zaupa starim svojim voditeljem in ne posluša one klike Mladočehov, katerim „Presse“ in drugi vladni listi hvalo ploskajo.

Mnogovrstne novice.

* *Novi bankovci*, ki jih bo vlada izdala, bodo po obliki in besedah Avstrijsko-Ogerskemu dvalizmu podobni.

* *Cela armada novih uradnikov* pride ob novem letu na dan. S 1. januarijem 1874. namreč stopi novi red kazenske pravde v djanje in po tem bode pri okrajnih sodnijah novih uradnikov državnega pravdníštva (staatsanwaltschaftliche Beamte) in uradnikov političnih in policijskih gospósk potreba.

* Veliki škof Ledohovski na Poznanskem (Pruskem Poljskem), ki se v cerkvenih zadevah ne dá komandirati po deželnih gosposkah Pruskih, je obsojen na 11.000 tolarjev ali 4 leta in 5 mesecev zapora. Pogumni gospod se ne straši državne sile.

* Ministerstvo kmetijstva pripravlja načrt postave o varstvu poljskega posestva.

Slovensko slovstvo.

* „Slovenska slovnica za prvence“ — in „Spisje za slovensko mladino“, spisal Andrej Praprotnik, ravnatelj 1. mestne šole v Ljubljani.

Obe knjižici ste namenjeni ljudskim šolam in od c. k. ministerstva nauka tudi potrjeni za ta namen. Da tako skušeni školnik kakor je imenovani pisatelj, pravo pot učenja kaže šolski mladini, to je gosp. Praprotnik dokazal že mnogokrat v svojih spisih. „Spisja“ 3. natis je zelo predelan in pomnožen, ter popolnoma vravnán po najbolj slovečih učilih, po katerih se učenci po najboljši in naravni poti učé pravilno govoriti in različna pisma spisovati. Vsem slovenskim ljudskim šolam toraj toplo priporočamo ti šolski knjigi. Prvo prodaja tiskar Milic, drugo pa bukvovez Gerber.

*) To so tisti „Nar. Listy“, ki so nedavno nekdanji nesramni članek „Slov. Naroda“ zoper dr. Costo v svoj list vzeli.

**) Prav tako kakor pri nas: „grofov ne volite“!

**) Prav tako kakor pri nas: „farjev ne volite“!

* *Mali računar za 1. razred ali oddelek ljudskih šol. To je: Navod, kako naj učitelj prvošolce po pripovedih računati uči.* Spisal Gregor Sommer, c. kr. okrajni šolski ogleda. V Celovcu 1874. Natisnila in založila družba sv. Mohora.

Mična ta knjižica namenjena je našim ljudskim učiteljem kot pripomoček pri prvem podučevanju računstva ter ima to posebno svojstvo, da učence po kratkih in mičnih povesticah, basnih in pravljicah napeljuje do različnih računskih nalog. Povestice so vzete prav iz otroškega življenja ter so posebno pripravne, da učence izpodbujajo k pozornosti in pridnosti. Ako se učitelj po tem navodu ravna, gotovo mu ne bode treba otrok v šoli opominjevati k pozornosti in svariti, kajti otroci bodo radi poslušali mične povestice, iz katerih se igraje uče številiti. — Namen knjižice je v prvi vrsti ta, da se dolgočasno, mehanično štetje odpravi ter zanimivo računati uči, in to je po naših mislih posebno pri prvem računskem poduku neobhodno potrebno. — Knjižica je razdeljena na 11 mesecev, začne se z mesecem novembrom (začetkom šolskega leta) in se konča z mesecem septembrom; tedaj ravno primerno za naše ljudske šole po deželi. Vsak mesec je razdeljen v tedne, da učitelj natanko vé, koliko tvarine naj vzame vsak teden, da bode mogel izhajati s časom, ki mu je odmerjen za obravnavo 1. računice. — Semtertje nahaja se kak slovniški in besedni pogrešek, ki ga pa vsak v slovnici izurjeni učitelj lahko sam popravi. — Živo tedaj priporočamo malega računarja vsem našim ljudskim učiteljem, kateri želé, da bode njih nauk pri računanju mikaven in podučljiv. Knjiga obsega 8 tiskanih pól in velja v tiskarnici družbe sv. Mohora v Celovcu 50 kr., poštnine prosta se dobi pod križnim ovitkom pa 54 kr.

Deželni zbori.

Deželni zbor Kranjski.

V 4. seji dne 13. t. m. se je dovolil zbolelemu poslancu Pintarju odpust za 10 dni; deželni glavar je naznanil, da se je odsek za pretres postave o ponavljalnih šolah konstituiral in dr. Bleiweisa za načelnika, Deschmanna za namestnika, pl. Langerja pa za perovodjo izvolil; dalje je naznanil vladne predloge z načrtom postave o organizaciji občinskega zdravstvenega opravilstva, in dopis c. kr. deželnega predsedstva, po katerem finančni minister v dogovoru z ministrom notranjih opravil pristopa nasvetu deželnega odbora, ki namerava to, da iz deželnih novcev 30 odstotkov od 40 odstotne priklade na vžitino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesá porabi za to, da se deloma pokrije potrebsčina Kranjskega zemljišno-odveznega zaklada za leto 1874. — Finančnemu odseku se izroči dopis Ljubljanskega župana in dotično poročilo deželnega odbora zaradi odstopa nekega kosa deželnega vrta nasproti novi hranilnični hiši v Gradiši, potem prošnja Ide Künlove in Marije Skedlove za podporo, prošnja Kranjskih tehnikov v Gradcu za letno podporo, prošnja Novomeške občine, naj se Novomesto izbere za kmetijsko šolo in prošnja župana v Št. Vidu nad Ljubljano zaradi podpore za napravo dvovozne ceste k postaji Vižmarski. — Gospodarskemu odseku se izroči prošnja občine Struge zaradi podelitve 3 sejmov, deželnemu odboru pa prošnja Poljske in Starovaške občine zaradi dovolitve 122 odstotkov priklada za šolsko stavbo. — Prošnja društva zdravniškega zaboljšanje plače okrajnim kirurgom se dodá gori omenjeni predlogi o organizaciji zdravstvenega opravilstva. — Dr. Bleiweis je izročil sledeči predlog: „C. kr. deželna vlada naj se naprosi,

nujno se obrniti do visocega ministerstva notranjih opravil, naj — gledé na korist dežel takraj Litave — resno zahteva od Ogerskega ministerstva, da se nemudoma tudi v deželah Ogerske krone vpelje postava od 29. junija 1868. leta, ki je edina pomoč, da se ondi konec storí pogubni, že čez leto in dan razsajoči goveji kugi, in dežele Avstrijske rešijo vedne nevarnosti in nezmerne škode. — Ta predlog pride v prihodnji seji v obravnavo. — Volitev Antona viteza Gariboldi-a za deželnega poslanca Idrijskega mesta se je potrdila; potrdil se je proračun zaklada posilne delalnice za leto 1874 (potrebsčina 41.158 gold. 63 krajc., dohodki 37.155 gold. 50 kr., primanjka 4003 gold. 13 kr., ki jo bode pokrili deželni zaklad), in proračun bolnišnega, porodnišnega, najdenišnega in norišnega zaklada za leto 1874 (bolnišnega zaklada potrebsčina 50.621 gold. 87 kr., dohodki 50.476 gold. 84 kr., primanjka 145 gold. 3 kr.; porodišnega zaklada potrebsčina 5364 gold. 20 kr., dohodki 300 gold., primanjka 5064 gold. 20 kr., najdenišnega zaklada potrebsčina 39.393 gold. 24 kr., dohodki 3805 gold., primanjka 35.588 gold. 24 kr.; norišnega zaklada potrebsčina 13.439 gold. 74 kr., dohodki 1941 gold. 91 kr., primanjka 11.497 gold. 83 kr.). Pri tej priliki je deželni zbor sprejel predlog zaradi sedanji dragini primerne povikšanja bolnišnične takse, in pa drugi predlog, po katerem naj deželni odbor presoja način sedanje pogodbe z usmiljenimi sestrami, ki zaradi dragine prosijo povekšanja povračila. — Potrdil se je potem proračun sadje- in vinorejske šole na Slapu za leto 1873 in 1874 (za leto 1873. potrebsčina 11.407 gold. 91 kr., dohodki 8540 gold., primanjka 2867 gold. 91 kr., za leto 1874. potrebsčina 5443 gold. 5 kr., dohodki 5420 gold., primanjka 23 gold. 5 kr.). Potrdil se je dalje proračun zakladov Kranjskih ustanov (štifteng) za leto 1874. *) — Prošnja dr. Müllnerja, Glavarjevega zdravnika v Komendi za zboljšanje plače deželni zbor zaradi gori navedene primanjke pri Glavarjevem zakladu ni vslišal. — Potem je deželni zbor potrdil računске sklepe kranjskih ustanovnih zakladov za leto 1872. — Dalje se je potrdil proračun deželno-kulturnega zaklada za leto 1874. (potrebsčina 4893 gold. 64 kr., dohodki 945 gold. 89 kr., primanjka 3947 gold. 76 kr.), in sprejel načrt postave o napravi in vzdrževanju dovoznih cest k železničnim postajam. — Vsled dopisa c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani je deželni zbor sklenil priporočati, kar same občine želijo in prosijo, naj se davkarska občina Bukovje odloči iz okoliša Senožeskega okrajnega sodišča in odkáže pod Postojnsko okrajno sodišče. — Konečno je gospodarski odsek po poročevalcu Murniku predlagal, naj se prošnja občin Žužemberk, Zagrac in Krka za dovolitev mitnice (šrange) na okrajni cesti od Žužemberka do Muljave ne vsliši, ker potreba mitnice ni dokazana, pa se tudi ne vé, na katerem kraju naj bi se pobirala cestnina. Ta predlog dr. Bleiweis spodbija, kazaje, da je prošnja popolnoma upravičena, ako se ozir vzame na uboge občine, ki zavoljo popraviljanja ceste, po kateri dan na dan gredó sila težki vozovi Auerspergove fabrike voz za vozom, morajo vedno na cesti biti, polje lastno pa zanemarjati; kdor tako cesto rabi, naj plača nekaj krajcarjev cestnine, da se občinam zljajša breme cestno; menda to ne dela nikomur krivice; vsaj tudi cestna postava od leta 1864 v prvi vrsti pripoznava

*) Ker bi mnogi naši bralci morebiti radi vedeli, kakošne in kolikošne ustanove (štiftenge) imamo na Kranjskem, danes pa nam za ta popis prostora manjka, zato jih naznamo drugi pot. Vred.